

MINUSTAKO LAULUNOPETTAJA

Pia Pakarinen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) PAKARINEN, Pia	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö 5 op	
	Sivumäärä 26	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi MINUSTAKO LAULUNOPETTAJA		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja Sirpa Laitinen-Väänänen		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tämän työn tarkoituksena on saada tietoa laulunopettajakoulutuksesta ja siihen hakeutumisesta, sekä laulunopettajan työstä yleensä. Työssä tarkastellaan laulunopettajan pätevyysalueita ja tuodaan esimerkkinä esille Savonia-Ammattikorkeakoulun Musiikkiakatemiassa laaditut yleiset ja yhteiset kaikkia koulutusaloja koskevat kompetenssit.</p> <p>Kirjallisuutta tutkimalla etsin vastausta kysymykseen millainen on hyvä laulunopettaja ja kokeneille laulunopettajille lähettämäni kyselyn avulla pyrin saamaan kuvan laulunopettajan työstä, sen mielekkyydestä ja haasteista. Pyysin heitä myös antamaan ohjeita tuleville laulunopettajille.</p> <p>Laulunopettajaksi voi Suomessa opiskella Sibelius-Akatemiassa ja ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulussa opetus on ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa. Sibelius-Akatemia taas antaa valmiudet vaativiin solistin ja/tai laulupedagogin ammattitehtäviin.</p> <p>Kyselyn tuloksista päätellen laulunopettajan työ on haastavaa ja laaja-alaista työtä, joka sisältää usein myös opetukseen positiivisesti vaikuttavaa taiteellista toimintaa. Olosuhteet ja tieto opettamisesta lisääntyvät koko ajan, mutta varsinainen lauluinstrumentin rakennustyö perustuu kauan käytössä olleisiin, ja toimiviksi havaittuihin toimintamalleihin. Kyselystä saadut tulokset vahvistivat käsitystäni laulunopettajan työstä.</p> <p>Tämän pedagogisen opinnäytetyön perusteella näyttäisi siltä, että opettajana kehittymisen ydintoimintoja ovat oma jatkuva oppiminen ja omien oppimistapojensa kehittäminen. Laulunopettajan tulisi säilyttää oma persoonallisuutensa opettaessaan ja omata suuri kiinnostus laulunopettamista kohtaan.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Laulaminen, koulutus, laulunopettajat, opettajuus		
Muut tiedot Liite: kysely laulunopettajille		

Date

28.04.2008

Author(s) PAKARINEN, Pia	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 26	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title ME – A FUTURE SINGING TEACHER?		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Sirpa Laitinen-Väänänen		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of this thesis is to get information on singing-teacher training and how to apply for it, and in general, what it is like to be a professional singing teacher. The study deals with different areas of competence of a singing teacher. The general requirements for all branches made in Kuopio Academy of Music and Dance in Savonia University of Applied Sciences are used as an example in the thesis.</p> <p>By studying literature I search for an answer to the question what a good singing teacher is like. And with my inquiry to experienced teachers I try to get an overall picture of how challenging and meaningful the work of a singing teacher is. I also asked the teachers to give some advice to future singing teachers.</p> <p>To be a singing teacher in Finland you can study at The Sibelius Academy or at a University of Applied Sciences. In the latter you can take a degree in applied sciences. At The Sibelius Academy you can qualify for a demanding professional soloist and/or a singing pedagogue.</p> <p>As a result of the inquiry I can come to the conclusion that the work of a singing teacher is very challenging and extensive and often includes artistic activity which has positive influence on the teaching. The circumstances and knowledge of teaching keep increasing but the actual building of the singing instrument is based on long ago approved, efficient practices. The results of the inquiry confirmed my idea of the work of a singing teacher.</p> <p>Based on this pedagogic study it looks as if the basic elements of improving oneself as a teacher were continuous learning and developing your own ways of learning. At the same time a singing teacher should keep his or her own personality while teaching and maintain a great interest in teaching.</p>		
Keywords Singing, education, singing teachers, teachership		
Miscellan Appendix: Inquiry to singing teachers eous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 LAULUNOPETTAJAN PÄTEVYYSALUEET	4
2.1 OPETTAJANTYÖN PÄTEVYYSALUEET	4
2.2 LAULUNOPETTAJAN PÄTEVYYDET SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULUSSA	7
3 KOULUTTAUTUMINEN LAULUNOPETTAJAKSI.....	9
3.1 AMMATTIKORKEAKOULUT	9
3.2 SIBELIUS-AKATEMIA.....	10
4 AJATUKSIA LAULUNOPETTAJAN TYÖSTÄ.....	11
4.1 EDESSÄ UUSI TYÖ.....	11
4.2 MINKÄLAINEN ON HYVÄ LAULUNOPETTAJA	13
4.3 OPETTAJAN KYMMENEN KÄSKYÄ SELITYKSINEEN JA KUUSI TEESIÄ	14
4.4 TÄHTÄIMENÄ HYVÄ TYÖPAIKKA.....	16
5 ÄLÄ OPETA ILMAISEKSI: HAASTATTELUN TULOKSET	18
6 OPPIMISEN TYÖPROSESSIN ARVIOINTIA JA POHDINTAA	22
LÄHDELUETTELO	24
LIITE.....	26

1 JOHDANTO

Laulunopettajakoulutuksen alkuvaiheessa totesin, että minusta todella on tulossa laulunopettaja. Tulin huomaamaan, kuinka moninainen ja vaativa opettajan ammatti yleensäkin on. Monenlaisia taitoja vaaditaan ja koko ajan muuttuvassa ajassa on oltava valmiuksia monenlaisiin tehtäviin. Jatkuva kouluttautuminen ja ajan hermolla pysyminen on tärkeää.

Opiskelu on antanut minulle paljon uusia ajatuksia työtäni ajatellen ja keinoja säilyttää työntekoa mielenkiintoisena ja mahdollisimman antoisana oppilailleni kuten itsellenikin. Sen vuoksi koen mielenkiintoisena perehtyä alani koulutukseen ja työnkuvaan. Halusin myös tietoa siitä kuinka vuosien varrella kertynyt ammatillinen kehitys vaikuttaa opettajuuteen ja sen mielekkyyteen.

Työni tavoitteena oli saada tietoa laulunopettajakoulutuksesta ja siihen haakeutumisesta sekä laulunopettajan työstä yleensä.

Kirjallisuuden ohella käytin tietojenhankintaan menetelmänä kyselyä, jonka tein kahdelle Sibelius-Akatemian laulutaiteen lehtorille. Käytännön syistä tein toisen kyselyn sähköpostitse lähettämäni kyselykaavakkeen avulla ja toisen henkilökohtaisesti haastatteluna.

Työ etenee siten, että aluksi tarkastelen laulunopettajan pätevyysalueita ja sitten klassista laulunopettajakoulutusta: missä ja miten laulunopettajaksi voi kouluttautua. Kirjallisuuteen perehtymällä etsin vastausta kysymykseen millainen on hyvä laulunopettaja. Kahdelle kokeneelle laulunopettajalle laatimani kyselyn avulla selvitan työn laatua ja mielekkyyttä sekä pyysin heitä antamaan ohjeita tuleville laulunopettajille.

2 LAULUNOPETTAJAN PÄTEVYYSALUEET

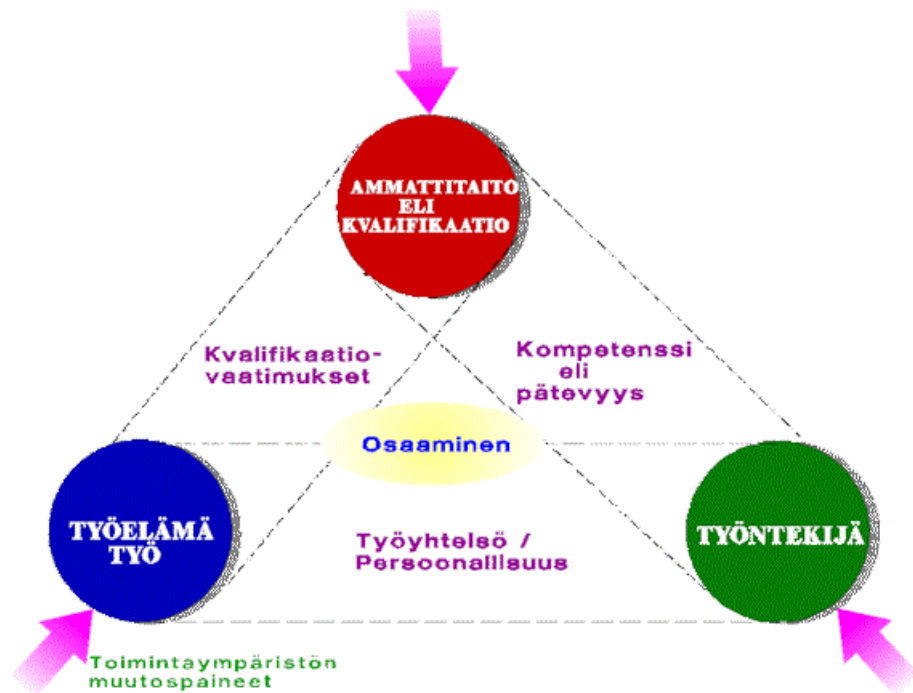
2.1 Opettajantyön pätevyysalueet

Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmissa kuvataan ammattitaitoa kompetenssien avulla. Kompetenssi eli pätevyys liittyy ammattitaitoon työntekijän näkökulmasta ja tarkoittaa työntekijän valmiuksia eli kykyjä ja ominaisuuksia suoriutua työssä vaadittavista tehtävistä. Kompetenssi ilmenee käytännön toiminnoissa, joihin sisältyy sekä taitoja ja arvoja ja mikä muodostuu eri ihmisillä eri reittejä. Kompetenssin kehityksessä työkokemuksella on merkittävä osuus.¹ Opettajan ammattitaitovaatimukset nousevat usein arkityöstä ja ilmenevät osaamista määrittelevinä asioina, jotka on kirjattu esimerkiksi opettajakoulutuksen opetussuunnitelmiin tai opettajakelpoisuuksia koskevaan asetukseen.²

¹ Luukkainen, O. 2005. *Opettajan matkakirja tulevaan*. 43.

² Luukkainen, O. 2005. *Opettajan matkakirja tulevaan*. 42.

Kuviossa 1 on esitetty Helakorven jäsenyys siitä, miten kompetenssi yhdistää työntekijän ja ammattitaidon.

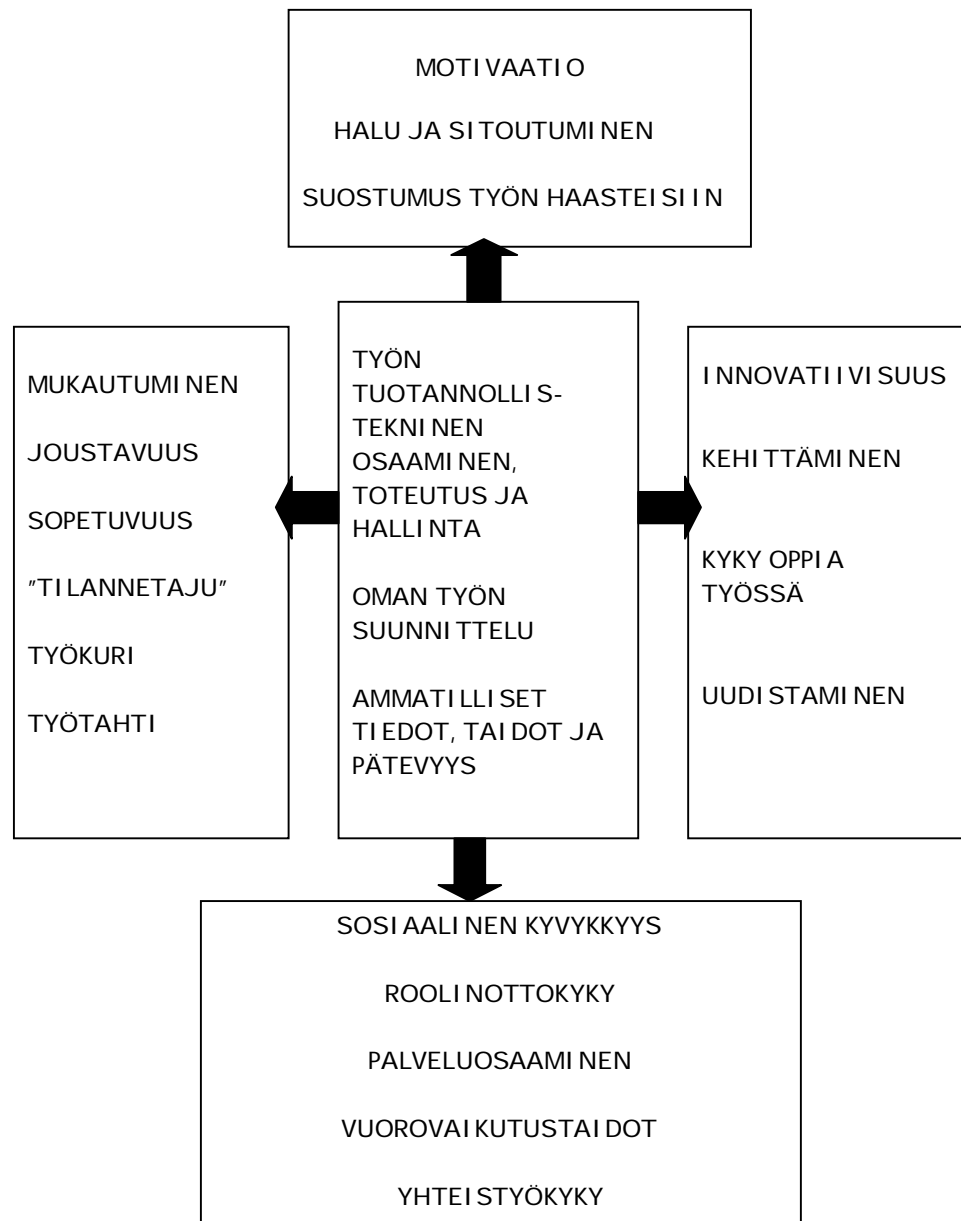
Kuvio 1. Helakorpi, Seppo: Taidot ja osaaminen³

Koska ihminen vastaa kompetenssilla yhteiskunnan ja työn kvalifikaatio- eli ammattitaitovaatimuksiin, opettajankoulutuksessa on tärkeää pohtia, mitä ovat ne ydintaidot, joihin opettajan on vastattava. Vastausta haetaan tarkastelemalla opettajan professiota ja opettajuutta. Oppiminen opettajaksi ja kasvaminen opettajana ei ole vain tietojen, taitojen ja kompetenssin kehittymistä, vaan ”tulemista” opettajaksi. Kysymys on ihmisen persoonallisuutta koskevasta ja monimutkaisesta ammatillisen kehittymisen prosessista, joka alkaa jo ennen opettajankoulutusta ja jatkuu koko työuran ajan. Täydennyskoulutukseen osallistuminen on siksi eräs tärkeimmistä oppimistuloksiin vaikuttavista tekijöistä.⁴

³ Helakorpi, Seppo. 2005. *Työn taidot*. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2/2005. Hämeenlinna. Lupa kysytty 28.04.2008 puhelimitse. Pia Pakarinen/Seppo Helakorpi.

⁴ Luukkainen, O.: *Opettajan matkakirja tulevaan* 2005. 50.

Kuviossa 2 on kuvattu kaaviona opettajan ammattitaidon jäsentymistä.

Kuvio 2. Väärälä R.: Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot.⁵

⁵ Väärälä, R.: *Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot*. 1995. Acta Universitatis Lapponiensis 9. Rovaniemi. Lapin yliopisto.

2.2 Laulunopettajan pätevyudet Savonia-ammattikorkeakoulussa

Savonia-ammattikorkeakoulu Musiikkiakatemia on määritellyt yleiset ja yhteiset kaikkia koulutusaloja koskevat kompetenssit eli pätevyudet vuonna 2007. Koulutusohjelmien tavoitteena on kehittää opiskelijoiden vuorovaikutus- ja viestintävalmiuksia, tutkimus- ja kehittämisvalmiuksia sekä valmiutta kohdata muutoksia.

Musiikin ja tanssin koulutusaloille on määritelty neljä eri pätevyyttä, joihin koulutuksella tähdätään:

-Luova ammattilainen

Omaa eettisesti kestävän asenteen työhön sekä ylläpitää ja kehittää osaamistaan jatkuvan reflektion avulla. Kykenee luovaan toimintaan kaikilla osaamisalueilla.

-Monipuolinen taiteilija

Hallitsee oman taiteenalansa teknisesti, tiedollisesti ja taiteellisesti. Hahmottaa oman taiteenalansa osaksi taiteen kokonaisuutta. Ymmärtää oman alansa eri osaamisalueiden synnergian.

-Tiedostava pedagogi

Osaa luoda sellaisen kasvatussuhteen, joka mahdollistaa ja edistää oppimista ja itseohjautuvuuden kehitystä. Löytää kulloinkin sopivimman opetusmenetelmän ymmärtämällä dialogisuuden, elinikäisen oppimisen ja käyttöteorian merkityksen työelämässä.

-Innovatiivinen työelämätaijaja

Omaa valmiudet työllistyä tai työllistää itse itsensä alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Ymmärtää verkostoitumisen ja yrittäjämäisen asenteen merkityksen työelämässä.⁶

⁶ Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Musiikki- ja Tanssiakatemia. Kompetenssit/Musiikin- ja tanssinopettajan koulutusohjelmat. 2007.

3 KOULUTTAUTUMINEN LAULUNOPETTAJAKSI

3.1 Ammattikorkeakoulut

Laulunopettajaksi voi Suomessa opiskella ammattikorkeakoulussa sekä Sibelius-Akatemiassa. Ammattikorkeakoulussa opetus on ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävä. Tutkinto-opiskelu johtaa korkeakoulututkintoon ja käytännön ammattitaitoon. Opintoihin kuuluu perus- ja ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, ammattitaitoa edistävää harjoittelua sekä opinnäytetyö. Ammattikorkeakouluopintoja järjestetään kahdeksalla eri koulutusalueella. Kulttuurialalla musiikkioppilaitoksenopettajan koulutusohjelmassa on mahdollisuus valmistua laulunopettajaksi sekä klassiselta- että pop/jazz -linjalta. Tätä koulutusta voi saada Helsingissä, Jyväskylässä, Kuopiossa, Kokkolassa, Oulussa, Tampereella, Joensuussa ja Turussa. Ammattikorkeakouluihin haetaan valtakunnallisessa ammattikorkeakoulujen yhteishaussa.

Opiskelijaksi valitaan henkilö, joka on suorittanut lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon, ammatillisen perustutkinnon tai näitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Hakijalta edellytetään erityistä suuntautuneisuutta hakemalleen alalle eli musiikkialan ammatilliseen koulutukseen hakevalla on takanaan jo kauan kestänyt musiikkiharrastus.

Opintojen mitoituksen peruste on opintopiste. Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus laulunopettajaksi on 270 opintopistettä. Tämä tarkoittaa noin neljän ja puolen vuoden opintoja.

Opintojen keskeisiä alueita ovat instrumenttiopinnot sekä pedagogiset ja musiikkiteoriittiset opinnot. Nämä antavat edellytykset asianomaisen alan kehityksen seuraamiseen ja edistämiseen sekä valmiudet jatkuvaan koulutukseen.

Kansainvälisiä valmiuksia tuetaan riittäväällä viestinnän ja kielitaidon kehittämisellä. Tutkinto antaa kelpoisuuden toimia musiikkiopiston ja konservatorion laulunopettajana. Koulutuksen saanut voi työskennellä lisäksi kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen musiikinopettajan tehtävissä samoin kuin muun vapaan sivistystyön, kuntien ja järjestötoiminnan palveluksessa.⁷

3.2 Sibelius-Akatemia

Sibelius-Akatemiassa Helsingissä on laulumusiikin koulutusohjelma, jossa tavoitteena on antaa opiskelijalle sellainen lauluäänien hallintaa perustuva suorituskkyky, että valmistuneet pystyvät vaativiin solistin ja laulopedagogin ammattitehtäviin. Laulumusiikin osastolla taiteellinen toiminta ja pedagogiikka tukevat 5,5 vuoden maisterin tutkintoon johtavaa opiskelua sekä ammattitehtävissä toimimista. Koulutuksen keskeisiä tavoitteita ovat vahvistaa opiskelijan ammatillisia kykyjä, taiteellista persoonaa ja ennakkoluulottomuutta. Opiskelijalla on maisterivaiheessa kolme suuntautumisvaihtoehtoa: oopperalaulajan, lied- ja oratoriolaulajan tai laulopedagogin koulutus. Hakeminen Sibelius-Akatemiaan tapahtuu keväisin.⁸

⁷ Opetusministeriö. <<http://www.minedu.fi>>.

⁸ <http://Sibelius-Akatemia/Laulumusiikin>.

4 AJATUKSIA LAULUNOPETTAJAN TYÖSTÄ

4.1 Edessä uusi työ

Näin minulla on uusi työ alkamassa ja opetustaidon viimeinen näyte on annettu, jonka piti osoittaa osaamiseni. Näytetuntiin varattu aika on kuitenkin liian lyhyt, jotta voitaisiin saada selvyys musiikillisista taidoista, laulutaidoista kuten myös persoonallisuuden sopivuudesta tähän ammattiin. ”Bel canto” –ajan mestarit opettivat pelkillä luonnon lahjoillaan ja alun perin bel canto’ a onkin pidetty esitystyylinä, joka on vaatinut laulajalta täydellistä äänenhallintaa. Kunkin aikakauden hengen mukaisesti laulutyyli on muuttunut ja ääni kehittynyt sen mukaisesti miten elämme. Opettajilla on nykyään enemmän tietoa, mutta onko näin, että ominaista on liika kiire ja tehokkuus. Nykyisten laulajien pitäisi ehdottomasti ja jatkuvasti kehittää instrumenttiaan ja sen hallintaa.

Opettajan tehtävä opettaa oppilaasta tasapainoinen, sopusointuinen ja rento on vaikeaa. Kukin opettaa nykyään hankkimiensa ja saamiensa tietojen ja kokemusten perusteella. Opettajien täytyy muistaa ottaa aikaa ja jatkaa työtä kuunnellen omina persoonina ja yksilöt huomioiden. Laulunopettajien tavoitteena on tukea oppilasta löytämään oma instrumenttinsa ja laajentamaan sen toiminnallisia mahdollisuuksia. Laulaminen poikkeaa monella tavoin muilla instrumenteilla suoritettavasta musisoinnista.

Laulajan instrumentin kehittäminen on kehittynyt lapsuudesta lähtien etupäässä puheen harjoittaessa ääntä. Roivaista lainaten: ”Äänenkäytön tavat opitaan jo lapsena ja niiden muuttaminen myöhemmällä iällä on kovan työn takana. Lapset rakastavat laulamista, eikä parempaa äänen hoitoa olekaan kuin antaa

lasten laulaa. Pienen lapsen kasvoilta näkyy välittömästi se ilo, minkä pienenkin laulun oppiminen voi tuottaa.”⁹

⁹ Roivainen, Raija: *Laulamisen sietämätön helppous*. 2004. 35.

4.2 Minkälainen on hyvä laulunopettaja

”Hyvä laulopedagogi rakastaa ihmisääntä ja on aina kiinnostunut oppimaan siitä lisää. Hyvä laulunopettaja on kutsumusammattissaan ja pitää työstään. Hänen tärkein ominaisuutensa on kyky kuulla, mitä laulajan instrumentissa tapahtuu. Laulunopettaja tuntee ’omissa nahoissaan’ sen, mitä opiskelija tekee, ja pystyy siitä käsin analysoimaan, mikä on hyvin, mitä taas pitäisi korjata. Opettajan korva kehittyy kaiken aikaa. Vähitellen pystyy kuulemaan, mitä mikin fyysinen muutos tuo ääneen: tuleeko äänen tietty sävy esimerkiksi leuasta, kielestä, hengityksestä tai muusta instrumentin osasta.” (Udo Reinemann, *Laulupedagogi-julkaisu* 2006, 26)

Kriitikko William J. Hendersonin mukaan laulu on ihmisäänelle tuotettua tekstin musikaalista tulkintaa. Voidaan sanoa, että opettajilta vaaditaan kahdenlaista vastuullisuutta, sekä oppilaiden äänialan, äänen laadun, voimakkuuden, joustavuuden, kontrollin ja kestävyuden täydellistä kehittämistä että lauluoppilaan ohjaamista taiteellisuuteen. Laulutekniikkaa ei voi visualisoida samalla tavalla kuten soitinmusiikin opettajat, vaan laulunopettajalta edellytetään täydellistä tietoa äänentuottamisen keinoista. Pelkkä muusikkous ei riitä, vaan opettajalla on oltava täydellinen anatomian tuntemus, koska äänenmuodostus on riippuvainen koko kehon tuesta ja tietämyksestä kuinka jokaista ääntä voidaan luontevasti kehittää.¹⁰ Yksinkertaisesti sanottuna vastaus siihen millainen on hyvä laulunopettaja voisi olla: sellainen joka saa työssään tuloksia aikaan. On kuitenkin muistettava ottaa huomioon kaikki eri laulunopettajatasot, jotka kaikki ovat yhtä tärkeitä. Jonkinlaisen lauluäänen ja jopa mahdollisten kurssitutkintojen aikaansaaminen sellaisille, joilla ääntä itse asiassa ei lainkaan ole ollut, on jo hyvä saavutus ja hyvän laulunopettajan merkki. Jos taas on kyseessä solistisen osaston laulunopiskelijoiden opetus, hyvä laulunopettaja tekee näistä opiskelijoista laulajia eli laulun ammattilaisia. Lisäksi tarvitaan pedagogista vaistoa, tarkka korva ja suurta innostusta jakaa tietojään ja taitojaan oppilaille. Laulunopettamiseen ei pidä missään nimessä suhtautua välinpitämättömästi varsinkaan ammatillisella tasol-

¹⁰ Marvin Keenze (koonnut): *American Academy of Teachers of singing*. 53. Laulupedagogi 1998-99.

la. Hitaasti kiiruhtaminen on ainoa oikea tie laulunopiskelussa, silloinkin kun on kyse lahjakkaasta ja äänellisesti kyvykkästä oppilaasta.¹¹

Vuosisataisten perinteiden mukaan eräs laulunopetuksen kulmakivi näyttää olevan opettajan antama esikuva ja moninaiset sana- ja mielikuvat. Niiden avulla saavutettua tulosta sitten kontrolloidaan etupäässä kouliintuneen kuuloaistin avulla. Tärkeää siinä on myös oppilaan antama välitön oma palaute. Tulos eli hyvä ääni ja laulutaito laajasti ymmärrettyinä on tärkeintä ja kaiken mitta. Tärkeää lopulta ei siis ole niinkään menetelmä eikä sanat, vaan laulunopetus punnitaan viime kädessä tuloksen mukaan.¹²

4.3 Opettajan kymmenen käskyä selityksineen ja kuusi teesiä

Opettajan pitäisi pystyä tarjoamaan oppijalle sellainen ympäristö, jossa oppija kykenee toteuttamaan itseään, eikä vain plagioimaan omaa opettajaansa. Eräällä opettajien koulutuspäivillä on annettu opettajan kymmenen käskyä, jotka pätevät edelleen. Laulunopettaja Sari Mokkila-Karttunen on selittänyt jokaisen käskyn tämän päivän vaatimusten mukaisesti.¹³

1. *Älä koskaan yritä tehdä toista ihmistä täsmälleen itsesi kaltaiseksi; yksi riittää.*

Anna oppilaan kehittyä omana persoonanaan. Sinä olet hyvä tuki ja ohjaaja.

2. *Älä koskaan tuomitse toisen ihmisen tarvetta tai kieltäydy harkitsemasta sitä yksinomaan siksi, että hän aiheuttaa sinulla vaivaa.*

Hyväksy jokaisen oppilaan erilaisuus riippumatta hänen taidoistaan. Opi nauttimaan niistä vähäisimmistä, joilla on vielä paljon opittavaa ja sinulla heille paljon annettavaa.

¹¹ Kysymyksiä ex-lauluprofessoril Matti Tuloiselalle. Haastattelun pääosat haastattelijoina Eeva Lydecken ja Timo Lonka. 74. Laulupedagogi 1994-95. Yliopistopaino. Helsinki.

¹² Sonninen, Aatto: *Laulupedagogia ja tiede*. 70. Laulupedagogi 1989-90.

¹³ Mokkila-Karttunen, Sari: *Matkalla opettajuuteen*. Opettajakorkeakoulu. Kehittämishanke. 2005.

3. *Sinun ei tule syyttää perintötekijöitä eikä ympäristöä yleensä, sillä ihmiset kykenevät voittamaan ympäristönsä asettamat rajoitukset.*

Jos pystyt elämään ilman ennakkoasenteita, et silloin rajoita asenteillasi itseäsi ja siten opetustasi.

4. *Älä koskaan luovu ihmisestä toivottomana tapauksena tai karkota häntä.* Muista, että pienikin oppiminen on arvokasta. Osaa löytää jokaiselle oppijalle hänen tasolleen sopivaa materiaalia. Uskalla rohkeasti pyytää apua kollegoiltasi, mikäli et itse löydä ratkaisua ongelmaan. Muista, että ongelmista voi oppia.

5. *Sinun tulee yrittää auttaa jokaista toisaalta kehittymään herkäksi ja myötätuntoiseksi ja toisaalta mieleltään vahvaksi.*

Positiivisella asenteella ja rakastavalla otteella saat aikaan suuria.

6. *Sinun ei tule riistää keneltäkään hänen oikeuttaan tai vastuutaan päättää omasta käytöksestään ja sen seurauksista.*

Aikuisen rooliin kuuluu vastuun kantaminen ja oppilaista huolehtiminen. Muista kuitenkin, että et ole vastuussa kaikista oppilaan asioista, vaan jokainen kantaa itse vastuunsa tekemisistään tai tekemättäjäättämistään.

7. *Sinun tulee kunnioittaa jokaista, joka tavoittelee oppimista ja palvella ja kehittää edelleen sitä oppimisen tiedon ja taidon tieteenhaaraa, joka on yhteinen perintömme.*

Ilmoitse siitä, että saat jakaa uutta tietoa, joka sitten tuottaa mielihyvää oppijoissa. Sinulla tulee olla kyky kohdata tulevaisuus ja luoda visioita ja mukautua uusien haasteiden mukaan. Muista kuitenkin, että ennakkoon ei voi määrätä, mikä on tärkeää. Muutos on siis yhteinen matka.

8. *Sinulla ei tule olla yleispäteviä lääkkeitä eikä sinun tule odottaa ihmeitä.* Sinun ei tarvitse osata ja tietää kaikkea. Sinä voit sen tunnustaa reilusti, mutta lupaa ottaa asiasta selvää. Silti jokin asia voi ja saa jäädä muiden opetettavaksi. Muista jälleen kysyä neuvoa kollegaltasi. Varsinkin musiikin opetuksessa sama neuvo ei toimi kaikkien oppilaiden kanssa. Ole kekseliäs ja pitkämielinen.

9. *Sinun tulee vaalia huumorintajua, joka voi pelastaa sinut järkytyksiltä, masennukselta tai omahyväisyydeltä.*

Et stressaannu läheskään niin paljon, kun muistat höystäsi päivääsi huumorilla. Näin voit laukaista jännittyneitäkin tilanteita ja sen jälkeen ongelma ratkeaa helpommin. Opi myös nauramaan itsellesi.

10. Sinun tulee muistaa kutsumuksesi pyhyys ja arvokkuus, mutta muistaa samalla, että sinun ei tule ottaa itseäsi niin pahuksen vakavasti.

Arvosta työtäsi, mutta älä ota sitä liian vakavasti: elämässä on muutakin kuin opettaminen. Arvosta itseäsi, niin sinuakin arvostetaan.

Kuusi teesiä kiteytettynä:

- ole aito ja välitä - ole uskottava! koko persoonallisuutesi on liossa!
- anna haasteita, mutta tue niiden kohtaamisessa – vaadi kuitenkin laatua, mutta anna oppijan määrittellä, mitä laatu on!
- ymmärrä oppijan ainutlaatuisuus ja –kertaisuus – ole kiinnostunut hänestä yksilönä, toimi niin, että saat hänet tuntemaan, että välität juuri hänestä ja rohkaise häntä itsenäisyyteen!
- ole valmis antamaan tietosi, taitosi ja kokemuksesi oppijoiden käyttöön – ole resurssi!
- opettajan työssä käytäntö ja teoria kohtaavat toisensa
- katso mitä ympärilläsi tapahtuu – kehitä filosofiaasi!¹⁴

4.4 Tähtäimenä hyvä työpaikka

Opettajan kuten oppilaankin henkinen ja fyysinen hyvinvointi ovat tärkeitä arvoja edistettäväksi ja ylläpidettäväksi. Hyvä työ ylläpitää ihmisen henkistä hyvinvointia sekä terveyttä, ja tarjoaa päivittäisen sosiaalisen ympäristön, sekä myös mahdollistaa toteuttaa itseään. Työ voi olla vaativaa ja haasteellista ilman, että se olisi raskasta ja henkisesti kuluttavaa. Omista voimavaroistaan on muistettava pitää koko ajan huolta. Ristiriidoilta ei voi välttyä, mutta niihin ratkaisujen löytäminen on hyvin tärkeää tasapainoisen elämän jatkumiseksi.

¹⁴ Morkkila-Karttunen, Sari: *Matkalla opettajuuteen*. Opettajakorkeakoulu. Kehittämishanke. 2005.

Hyvän työpaikan tärkeimpiä arvoja on työntekijöiden arvostaminen yksilöinä sekä kunnioittava ja tasa-arvoinen kohtelu. Tärkeää on myös antaa opettajalle mahdollisuus edetä työssään ja arvostaa yksilön omaa aikaa.¹⁵

¹⁵ Niskavaara, S., Jokinen, A., Isotalo, J., Kasurinen, J., Mäkelä, A. ja Jakku, J.: *Opettajan työssä jaksaminen*. 24. Soiva opettajuus 2007.

5 ÄLÄ OPETA ILMAISEKSI: HAASTATTELUN TULOKSET

Molemmat kyselyyn vastanneista laulunopettajista ovat valmistuneet laulunopettajiksi Sibelius-Akatemiasta 1970-luvulla.

Laulunopettajana toimiminen on laaja-alaista ja vastuullista työtä, joka useimmiten sisältää myös muuta taiteellista toimintaa. Kyselyyn vastanneiden opettajien opetustyö tapahtuu Sibelius-Akatemiassa, Savonia-AMK:ssa ja musiikkiyliopistossa. Pelkkä tutkinto ei riitä, vaan pitää laittaa itsensä niin sanotusti likoon esiintymällä. Molemmat laulunopettajat ovat tehneet suuria ooppera-, ja passiorooleja sekä konsertteja. Toinen kyselyyn vastanneista opettajista on toiminut esittävän laulutaiteen puolella oopperaohjaajana, erilaisissa oopperakoulutusproduktioissa sekä ohjaajan assistenttina ja assistenttiohjaajana. Hänen ilmaisullista perehtyneisyyttään on auttanut toimi Suomen teatterikorkeakoulun laulun päätoimisena tuntiopettajana 1977-80. Hän pitää edelleen luentoja ja seminaareja lauluun liittyvistä aiheista. Lisäksi hänellä on meneillään kirjan kirjoittaminen, johon liittyy DVD-tallenteita osittain Sibelius-Akatemian Koulutuksen Kehittämiskeskuksen myöntämän apurahan turvin: aiheena ”Lauluinstrumentin rakentaminen” subjektiivinen-, pedagoginen-, objektiivinen- ja taiteellinen tarkastelu.

Taiteellisen työn vaikutus opettajuuteen

Taiteellinen työ on vaikuttanut molempien opettajien opetukseen positiivisesti, koska lauluteknisessä mielessä opettaminen edesauttaa omia instrumentaalaisia valmiuksia. Onhan opettaessa problematiikkaa kyettävä määrittelemään ja löytämään toimivia ohjeita ratkaisuun pyrittäessä. Tämä edellyttää useimmiten tietämyksen lisäämistä. Tieto taas on edellytys tuloksetkaalle pedagogiikalle ja sitä kautta myös terveesti toimivalle lauluinstrumentille. Taiteellisessa mielessä työskentely aloittelevan oppilaan kanssa saattaa valottaa tulkinnallisia ja ilmaisullisia ongelmia sellaiselta kannalta, jota itse ei ole tullut ajatelleeksi.

Muutokset laulunopetuksessa

Pedagogisessa mielessä tieto voi auttaa opettajaa ymmärtämään sitä mitä kehollisesti ja psykologisesti oppilaassa todellisuudessa tapahtuu, mutta varsinaisen lauluinstrumentin rakennustyö perustuu kauan käytössä olleisiin ja toimiviksi havaittuihin toimintamalleihin. Voitaisiin jopa sanoa, että pedagogiikka kulkee edellä ja tiede tulee jäljessä todistaen usein hyviksi havaitut pedagogiset toimintamallit objektiivisestikin paikkansa pitäviksi. On toki myönnettävä, ettei asia aina ole näin. Olosuhteet muuttuvat ja tietämys laulusta on lisääntynyt paljon. Lisäksi asiaan vaikuttavat lauluäänen tutkimustulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset, eri pedagogien kirjoittamien kirjojen levinneisyys (pedagogiset koulukunnat ja oppisuunnat) ja esimerkiksi erilaisen tyylien esiin murtautuminen (afrolaulu). Kansainväliset ja kansalliset laulupedagogiset yhdistykset toimivat aktiivisesti levittäen tietoa. Myös internetistä voi löytää tänä päivänä runsaasti aiheeseen liittyvää materiaalia. Lauluopettajien tärkeä tehtävä on siirtää perinnettä tuleville polville.

Työaika

Laulunopettajien työaika on päivittäin noin kahdeksan tuntia, mutta useimmiten sekään ei aina riitä. Jos haluaa saada tulosta aikaan, useimmiten työaika venyy. Iän lisääntyessä ja paineen kasvaessa ei aina jaksa tehdä pitkiä työpäiviä.

Arvot

Hyvän työpaikan arvot musiikkioppilaitoksissa, kansalais-, ja työväenopistoissa saattavat olla painotukseltaan erilaisia. Ammattiin tähtäävässä opetuksessa arvojen sisältö korostuu. Keskeisenä tavoitteena tulisi olla taiteen tekemisen motiivi, ja opettajien sekä oppilaiden tavoitteena kykyjen kasvaminen kutsumukseksi. Ilman näiden suurten linjojen selkeyttä oikeutus opetuksen antamiselle sekä taiteen tekemiselle puuttuvat. Työnantajan arvostus ja työrauhan antaminen, sekä luottamus opettajan työtä kohtaan koetaan tärkeäksi osaksi opettajan työtä. Opettajien mielestä työnantajan pitäisi ajatella sekä oppilaan että opettajan parasta ”nurkkia pyöristellen”.

Työn raskaus

Nykyään työn tekee raskaaksi se, että hyväksikin havaittuja käytäntöjä ja toimintoja kehitetään, ja työyhteisö joutuu olemaan jatkuvassa muutostilassa uusien kokeilujen takia. Lauluinstrumentin rakentamisen suhteen syntyy kokemus, että rauhaa oppilaan persoonalliseen kehittymiseen häiritään jatkuvasti kiristyvin aikamäärein ja tulosvaatimuksin. Ammattiin tähtäävässä koulutuksessa on myös paljon muita oppiaineita, joten aikaa ei ole niin paljon kuin haluaisi. Opettajat haluaisivat ja osaisivat antaa enemmän, mutta oppilaille ei ole aikaa keskittyä kaikkeen opetukseen täysipainoisesti .

Työssä jaksaminen

Työssä jaksamiseen auttaa se, että todella pitää työstään ja halu opettaa on luja. Oppilaiden kanssa työskentely, sekä iän ja kokemuksen tuoma kyky toimia opettajana ulkopuolisista häiriötekijöistä huolimatta auttaa jaksamaan. Omasta äänellisestä kunnosta, kuten myös henkisestä, sielullisesta ja fyysisestä kunnosta huolehtiminen on tärkeä osa jaksamista.

Itsensä hoitaminen

Oman itsensä hoitamiseen toinen opettaja käyttää aikaa esimerkiksi lukemalla henkisesti ja hengellisesti ravitsevaa ja oivaltavaa kirjallisuutta (erityisesti C. G. Jung), pyrkien ymmärtämään miten hän itse liittyy tähän ”suureen kokonaisuuteen”. Hän kävelee meren rannalla ja ihailee ja ihmettelee luontoa ja rakastaa puolisoaan ja lapsiaan. Samalla hän opettelee olemaan kadehtimatta, koska hänen mielestään kadehtimisen kohde ei ole häneltä pois.

Toinen opettaja ei ole urheilullinen, eikä eläkeiän lähetessä juurikaan hoida itseään. Aiemmin sairaudesta johtuen lihaksisto on ollut huonossa kunnossa ja olosuhteet huonot itsensä hoitamisen suhteen. Jos tilanne ei olisi tämä, hän käyttäisi enemmän aikaa itsensä hyvinvoinnin parantamiseen.

Neuvoja uusille laulunopettajilla

Uusia laulunopettajia neuvotaan hankkimaan paljon opettamiseen ja aiheeseen liittyvää tietoa ja näin jakamaan sitä eteenpäin oppilaille. Opettaa voi vain sellaisia asioita, jotka opettaja hallitsee tai joita on itse opiskellut säilyttämällä uskon omaan opettamiseensa. Oman laulutaidon ylläpitäminen ja tun-

neilla käyminen tekniikkaa kehittäen tukee myös opetustyötä. Esiintymiset ja arvosteltavana oleminen kuuluu myös opettajan työhön. Opettajan tulee omata ”hyvä kuulo” ja ”hyvät silmät” nähdä asioita oppilasta opetettaessa. Oman esimerkin näyttäminen täytyy tehdä hyvin ja karrikoida tilanteita kuitenkin vahingoittamatta itseään. Opetustilanteissa pitää toimia rauhallisesti: antaa tehtävä, kuunnella suoritus, tehdä korjausehdotus niin, että se on oppilaasi suoritettavissa, kuunnella, katsoa ja kokea omassa kehossaan toimiiko parannusehdotus. Täytyy olla kärsivällinen vaatimuksessa toistaa opeteltavaa asiaa aina uudestaan ja uudestaan. Kaikkea ei voi opettaa yhdellä tunnilla vaan opettajan täytyy tehdä valintoja. Arvosta omaa työtäsi ja rakasta sitä: älä ylitä laulutunnin pituutta äläkä opeta ilmaiseksi!

6 OPPIMISEN TYÖPROSESSIN ARVIOINTIA JA POHDINTAA

Opinnäytetyön käynnistyminen oli hidas prosessi, koska tästä aiheesta ei ole aiemmin tehty kirjallisia töitä, joista olisin löytänyt tietoa. Läksin etsimään laulunopettajien omaelämäkertoja ja erilaisia lehtikirjoituksia päästäkseni alkuun. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisuista löytyi mielenkiintoisia artikkeleita, joiden avulla pääsin liikkeelle ja työni suunta alkoi pikkuhiljaa hahmottua. Koulutuksesta ja siihen hakeutumisesta löytyi tietoa hyvin.

Mielestäni koulutus vaikuttaa asiantuntevalta ja mielenkiintoiselta. Esimerkiksi viime yhteishaussa Savonia-ammattikorkeakoulun hakijamäärät yleisesti olivat valtakunnan kärkeä ja se on saanut tunnustusta erityisesti opetuksen ja opetusmenetelmien kehittamisestä sekä toiminta- ja uudistuskyvystään.

Kyselyn avulla pystyin mielestäni saamaan realistisen kuvan laulunopettajan työstä ja sen haasteista hyvine ja huonoine puolineen. Haastattelun perusteella näyttää siltä, että elämäämme leimaa kiire ja halutaan enemmän, nopeammin ja mieluummin tässä ja nyt. Parempaa suoritusta tavoitellaan koko ajan, kerta toisensa jälkeen. Kuitenkin on erittäin tervettä osata pysähtyä kuuntelemaan omaa itseään tehtävän työn suhteen ja huomioida erilaisten oppilaiden tarpeet kiirehtimättä: hiljaa hyvä tulee.

Laulunopettajien työ ja arkipäivä koostuu useimmiten sekä taiteilijan työstä että opettajuudesta. Monet muusikot kokevat, että nämä muusikkouden kaksi puolta ovat eri ammatteja, jotka on jollakin tavalla yhdistettävä. Esiintyvä laulunopettaja on itse vastuussa mm. omasta teknisestä ja taiteellisesta kehityksestään. Opettajan työssä puolestaan päävastuu on toisesta ihmisestä, vastuu siitä että oppilas saa laadukasta opetusta. Opettajan on nähtävä oppilaan vahvuudet ja heikkoudet, ja kyettävä näkemään mitä oppilas pystyy vastaanottamaan opetustilanteessa juuri sillä hetkellä.

Työpäivät ovat usein pitkiä, ja opettajan on pysyttävä virkeänä päivän viimeiseen oppilaaseen asti. Opettajan työssä vaaditaan henkistä jaksamista, mutta tässä tapauksessa oppilaiden hyväksi. Työympäristön merkitys jaksamiselle on epäilemättä suuri.

Aloittelevien opettajien kannattaa lukea alan kirjallisuutta ja seurata muiden opettajien opettamista tietääkseen mitä ja miksi opettaa. Samalla oma näkökulma laajenee. Opettajan tulee säilyttää oma persoonallisuutensa ja toisaalta ottaa oppilaat vastaan myös omina persooninaan lähtien liikkeelle oppilaan omista kyvyistä. Opettajalla pitää olla kärsivällisyyttä toistaa samoja asioita kerta toisensa perään, ja omata suuri kiinnostus ja rakkaus laulunopettamista kohtaan. Opettajana kehittymisen ydintoimintoja ovat oma oppiminen ja omien oppimistapojen kehittäminen.

Opinnäytetyön kyselyn pohjalta saamani tulokset vahvistivat ja syvensivät jo hallussa olleita käsityksiäni laulunopettajan työstä. Työ on vaativaa ja välillä raskastakin, mutta samalla myös antoisaa ja mielenkiintoista kaikessa monimuotoisuudessaan.

Opintojeni edetessä ja samaan aikaan myös työssä ollessani olen oppinut ja kasvanut opettajana suurempaan vaatimustasoon ja kriittisyyteen työni suhteen, kuitenkin terveellä tasolla ja erilaiset tilanteet huomioiden. Ihmisenä kasvu on tapahtunut ihailuna tätä ammattia ja sen moninaisia vaatimuksia kohtaan, sekä kykynä kohdata erilaisia ihmisiä samalla muistaen säilyttää oman persoonallisen tapani toimia opettajana ja laulunopettajana.

LÄHDELUETTELO

Helakorpi, Seppo: *Työn taidot*. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2/2005. Hämeenlinna. Lupa kysytty 28.04.2008 puhelimitse. Pia Pakarinen/Seppo Helakorpi.

<http://sibelius-akatemia.fi/laulumusiikin> osasto

Keenze, Marvin: *Amerikan Academy of Teachers of singing*.
Laulupedagogi 1998-99. Laulupedagogi ry:n vuosijulkaisu. Hakapaino Oy.

Kysymyksiä ex-lauluprofessori Matti Tuloiselalle. Haastattelun pääosat haastattelijoina Eeva Lydecken ja Timo Lonka. Laulupedagogi 1994-95. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisu. Yliopistopaino. Helsinki.

Kähkönen, Outi: *Udo Reinemann –laulupedagogi parhaimmillaan*. Laulupedagogi 2006. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisu. AS Printall / Tallinna

Luukkainen, Olli 2005: *Opettajan matkakirja tulevaan*. PS-kustannus.

Mokkila-Karttunen, Sari: *Matkalla opettajuuteen*. Opettajakorkeakoulu. Kehittämishanke. 2005.

Nurmi, Kari E. : *Laulu psykologian ja koulutuksen ongelmana*. Laulupedagogi 1993. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisu. Yliopistopaino ISSN.

Opetusministeriö. (OPM) www.minedu.fi

Roivainen, Raija 2004: *Laulamisen sietämätön helppous*. Pilot-kustannus.

Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Musiikki- ja Tanssiakatemia. Kompetenssit/Musiikin- ja tanssinopettajan koulutusohjelmat. 2007.

Soiva opettajuus 2007. Edita, Helsinki.

Sonninen, Aatto: *Laulupedagogia ja tiede*. Laulupedagogi 1989-90. Laulupedagogit ry:n vuosijulkaisu. PunaMusta, Helsinki ISSN.

Väärälä, R. 1995: *Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot*. Acta Universitatis Lapponiensis 9. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

LIITE**Kysely laulunopettajille**

1. Nimi
2. Ikä/sukupuoli
3. Nykyinen työpaikkasi
4. Milloin olet valmistunut laulunopettajaksi ja mistä?
5. Oletko koko ajan toiminut laulunopettajana?
6. Jos olet tehnyt laulunopettajaksi valmistuttuasi muuta työtä niin mitä ja kuinka kauan?
7. Jos työhösi on sisältynyt/sisältyy taiteilijantyötä kuinka opettajan työ on vaikuttanut siihen?
8. Onko laulunopetus mielestäsi muuttunut urasi aikana?
9. Minkälainen on työaikasi?
10. Minkälaiset ovat mielestäsi hyvän työpaikan arvot?
11. Mikä on mielestäsi työssäsi kaikkein raskainta?
12. Mikä auttaa sinua jaksamaan työssäsi?
13. Kuinka hoidat itseäsi?
14. Mitä neuvoja antaisit aloitteleville opettavilla?